Universitatea din Oradea

Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științe ale Comunicării

Specializarea *Istoria Vestului Românesc*

Școala națională românească de arheologie din Transilvania

Oradea, 2013

CUPRINS

PRECURSORI AI ARHEOLOGIEI PROFESIONISTE DIN TRANSILVANIA 3

ȘCOALA ROMÂNĂ DE LA ROMA. IMPORTANȚA ACESTEIA ÎN FORMAREA UNOR VIITORI ISTORICI, ARHEOLOGICI ȘI EPIGRAFIȘTI 6

ISTORICI CLUJENI ȘI TRANSILVĂNENI LA ACCADEMIA ROMÂNĂ DI ROMA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ 7
RAPORTURILE LUI VASILE PÂRVAN CU UNIVERSITATEA DIN CLUJ 8

ȘCOALA NAȚIONAL ROMÂNEASCĂ DE ARHEOLOGIE DIN TRANSILVANIA (I) 11

ISTORICUL CERCETĂRILOR PRIVIND ULPIA TRAIANA SARMIZEGETUSA 13

SARMIZEGETUSA REGIA / REGIA MUSCELULUI. 14
***SCURT ISTORIC AL CERCETĂRILOR DIN PERIOADA 1806 – 1914* 14**

ROLUL MUZEELOR DIN TRANSILVANIA ÎN DEMARAREA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE 16

DACII LIBERI DIN VESTUL SI NORD-VESTUL ROMÂNIEI (II-IV E.N.) 16

INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE DIN CLUJ 19

ARHEOLOGIA DIN ROMÂNIA ÎNTRE IDEOLOGIE, POLITICĂ ȘI PRACTICĂ 21

Precursori ai arheologiei profesioniste din Transilvania

Secolul XX nu a însemnat numai „secolul națiunilor”, ci și punerea bazelor arheologiei profesioniste responsabilitate a instituțiilor de cercetare și a instituțiilor de învățământ din Transilvania. A fost relansată într-o amplă mișcare culturală în raport cu mișcarea culturală din Ungaria, astfel încât în anul 1814 Gabor Döbrentei a înființat revista *Muzeul Ardelean* care avea să devină una din cele mai importante reviste din epocă. Este importantă și activitatea lui Farkas Bolyai care va iniția cercetării și învățământul științelor naturale la nivel european.

În Transilvania crearea arheologiei maghiare a fost consecința creării și dezvoltării arheologiei din Ungaria. Dezvoltarea cercetării în sine a luat amploare prin crearea în 1859 a Asociației Muzeului Ardelean. Acesta a fost interesată de o gamă largă de domenii, în timp ce anuarul asociației s-a bucurat de o largă răspândire. Arheologia a ajuns la nivel profesionist ca urmare a semnării proiectului de lege, art. XII din 12 octombrie 1872 de regele Franz Josef privind crearea Universității din Cluj, care continua Academia de Drept și Institutul de Medicină. Astfel Asociația Muzeului Ardelean preda în consecință toate fondurile sale Universității Clujene. Activitatea asociației se îmbina cu cea universitară, prima continuând să tipărească în fiecare an anuarul său. Prin îmbinarea celor două instituții Clujul devenea un oraș universitar modern în cadrul său având 30% - profesorii și studenții. În cadrul universității a fost înființat catedra de arheologie căreia îi aparține biblioteca și fondul de izvoare predat de Asociația Muzeului Ardelean, respectiv Institutul Muzeului Național Ardelean de Arheologie și Numismatică. Activitatea catedrei de arheologie a fost impulsionată de unul din personalitățile de marcă maghiară pe numele Bella Costa.

Bella Costa a fost numit în fruntea catedrei de arheologiei în anul 1896. De remarcat că sub conducerea sa catedra de arheologie a urmărit pe de o parte formarea unei generații de profesioniști între ale arheologiei, iar pe de altă parte formarea unor specialiști în domeniul muzeologiei. Astfel cercetarea arheologică a ajuns să fie susținută în scurt timp de muzeele regionale, mai exact de: Muzeul Național Secuiesc, Muzeul din Alba – Iulia, Muzeul din Deva.

Un rol important la avut Asociația de Istorie și Arheologie din Hunedoara, condusă de arheologul Gabor Teclaș. Practic aceste instituții aveau să conducă săpăturile arheologice și să editeze revistele în care aveau să fie publicate principalele rezultate de interes științific de pe șantierele arheologice. Printre „pionerii” arheologiei transilvănene trebuie amintiți pe: Henrik Lajos, Finaly – epoca preistorică, Lajos Schimitt – a prezentat pentru prima dată cetatea Devei,

Karoly Roma – a propus ca temă de investigație urmele romanilor din zona nordică a Transilvaniei și care a făcut parte din comisia ce lucra la *Corpus Inscriptiorum Latinorum (CIL).*

În părțile sud – vestice ale Transilvaniei o contribuție importantă pentru relansarea arheologiei la avut Zsophia Toma care a cercetat cu precădere vestigiile arheologice preistorice și romane. Alături de cei menționați mai sus îl amintim pe Bella Csey, care a fost arheolog la Alba – Iulia cu preocupare pentru epoca romană. Bella Costa a reușit la Cluj să creeze o școală arheologică de renume și să formeze o generație întreagă de profesioniști în arheologie. Nivelul lor științific se va reflecta în primul rând în ,,ținuta" științifică a articolelor publicate, cât și prin punerea în practică a principalelor procedee de săpătură. Dintre cei care s-au format la școala sa arheologică îi amintim pe: Marton Coska, Arpad Buday ș.a., care pot fi socotiți ca făcând parte din ,,generația de aur" a arheologiei maghiare din Transilvania.

În cadrul precursorilor arheologiei profesioniste din Transilvania un loc aparte îl ocupă Gabor Teglasz care născut la Brașov în anul 1848, după terminarea studiilor elementare și secundare s-a înscris la Facultatea de Drept de la Buda. După studiile efectuate se întoarce în Transilvania în 1871, devenind profesor la Școala Regală superioară din Deva, remarcându-se totodată prin activitatea sa în plan științific și organizatoric. În anul 1888 ales membru corespondent al Academiei Maghiare de Științe, an în care devine directorul școlii din Deva. În plan organizațional amintim preocuparea sa pentru editarea anuarului școlar din Deva, în paginile căruia va publica articole privind epoca preistorică. La inițiativa sa, în anul 1882, a fost înființat Muzeul din Deva. În ceea ce privește activitatea arheologică propriu-zisă a sa s-a desfășurat pe mai multe planuri, cuprinzând cercetări de teren, dar și publicarea materialului rezultat de pe urma cercetărilor. Activitatea sa arheologică poate fi împărțită în 3 perioade distincte:

1. ***1871 – 1887***:
    a. activitatea sa arheologică constă în repertorizarea zonei Devei în epoca primitivă, rezultatul acestei cercetări materiale într-un studiu din 1876.
    b. Întreprinderea cercetărilor din peștera de la Nandiu și așezările preistorice (Turdaș, Andeu) până la alegerea sa ca membru corespondent Gabor a continuat cercetarea și publicarea rezultatelor acestora despre peșterile preistorice din zona Hunedoara și începutul seriei de cercetări despre minerit.
    c. 1885, publică un articol despre minerit și minerii din zona auriferă a Daciei în epoca romană.

   d. Publică *Depozitul de bronz de la Șpălnaca*.
   e. Prima perioada s-a concentrat asupra epocii preistorice.
2. 1883 – 1904:
   a. Perioada ce mai prodigioasă.
   b. Schimbă opțiunile de cercetare din punct de vedere arheologic spre epoca romană.
   c. G.T. a realizat 26 de studii despre această perioadă.
   d. Pe lângă epoca romană însă trebuie precizat faptul că G.T. s-a consacrat activității din cadrul Societății de Istorie și Arheologie din comitatul Hunedoara și a colaborat la Comisia, care sub conducerea lui Theodor Mommezen, lucra la volum III din Corpul de inscripții din bazinul dunărean.
3. 1904 – 1916:
   a. 1904, G.T. s-a retras la Budapesta, unde a continuat activitatea publicistică în domeniul arheologiei.
   b. A întreprins acțiunii nu numai arheologice, ci și organizatorice de instituții și reviste.

G. T. prin întreaga sa carieră a contribuit la promovarea cercetărilor arheologice în Transilvania care la scurtă vreme aveau să demareze în forță, un loc aparte în activitatea sa din punct de vedere arheologic la avut cercetarea epocii romane. Unul dintre cele mai importante domenii de care s-a ocupat G.T. a fost epigrafia romană. O altă temă de cercetare a fost studiile despre minerit. Temele abordate au fost mineritul de la Anbelum – centrul aurifer din Dacia, unelte de minerit, producția de aur din Dacia, zona de graniță a producției de aur din Dacia. Paralel a atacat problema limesului, respectiv a încercat să precizeze limesul estic al provinciei Dacia.

Importante sunt apoi studiile sale despre arheologia romană care la preocupat cu precădere cercetând templul de la Anbelum și câteva edificii cu caracter cultic din capitala Daciei romane. Prin cercetările sale despre epoca romană din Dacia, G.T. completa sinteza scrisă despre istoria comitatului Hunedoara în epocile dacice și romană. La preocupat în egală măsură teme de istorie politică și militară. Sintetizăm pentru arheologia română că G.T. a realizat 62 de studii (34 – exclusiv epoca romană, 14 – epoca preistorică ș.a.). Putem afirma drept concluzie finală că opera și activitatea lui G. T. a influențat considerabil dezvoltarea arheologiei din Transilvania, alături de Bella Costa, G. T. poate fi considerat un profesionist desăvârșit, un exemplu pentru cei din generația sa.

Școala română de la Roma. Importanța acesteia în formarea unor viitori istorici, arheologici și epigrafiști

Primul proiect de fondare a unei școli românești în capitala Italiei datează încă din 1914, abia în anul 1920 parlamentul românesc aproba o lege promovată de N. Iorga și V. Pârvan, care prevedea crearea de așa numitele academii române în străinătate. Ulterior aveau să ia ființă două astfel de școlii, una la Paris, iar cealaltă la Roma. În anul 1921, guvernul Romei punea la dispoziția țării noastre un teren de 5000 m^2 în Valle Giulia, în vederea construirii unei viitoare Academii românești de istorie, arheologie și arte frumoase. Activitățile propriu-zise au început în 1922 și a durat până în anul 1947, specificăm faptul că membrii școlii erau aleși dintre cei mai buni licențiați ai universităților românești de la București, Iași și Cernăuți. Primul director al Școlii românești de la Roma a fost Vasile Pârvan. În anul 1923, vedea lumina tiparului și primul anuar al școlii intitulate *Ephemeris Dacoromana,* care dădea studii de istorie, arheologie, arhitectură, istoria artei, toate semnate de membrii școlii. În anul 1925 a fost lansată o nouă publicație *Diplomatorium Italicum* , ce cuprindea colecții de documente privind istoria și cultura românească culese din biblioteci și arhivele italiene. În perioada 1947 – 1969, Școala românească de la Roma a rămas închisă până în anul 1969 când s-a redeschis, institutul a avut un alt statut, respectiv Biblioteca românească din Roma. În anul 1990 institutul și-a schimbat statutul redevenind Accademia Românească di Roma.

În perioada în care la conducerea Școlii românești de la Roma, respectiv de la înființare și până în anul 1927, Vasile Pârvan a contribuit nemijlocit la dezvoltarea acesteia, la impunerea ei în mediul universitar și cultural din Italia. Interesul lui V.P. s-a orientat în primul rând asupra îndrumării științifice a bursierilor școlii care au fost răsplătiții pentru activitatea desfășurată în capitala Italiei, cu onoarea de a fi primiți în Accademia di Roma ca membru titular sau corespondenți. La întoarcerea în țară datorită cariei îmbrățișată de aceștia, dintre bursierii Școlii Românești de la Roma îi amintim pe: Constantin Balmuș, Șt. Bezdeki, Ghe. Călinescu, C-tin Daicoviciu, G. G. Mateiescu, Emil Panaitescu, Ecaterina și Radu Vulpe etc.

Coordonarea pe care V. Pârvan o oferea bursierilor instituției, această componentă mai multe aspecte, și anume: pentru fiecare an al stagiului petrecut la Roma fiecare bursier avea o temă de cercetare ce se finaliza cu o lucrare, urma apoi excursii de care bursierii beneficiau pentru a vedea muzee, arhive, șantiere arheologice, monumente istorice din diferite regiuni ale Italiei. O analiză asupra temelor de cercetare pe care V. P. le-a indicat bursierilor români ne permite să constatăm faptul că acestea au fost în mare parte rezumate la probleme precum: istoria Romei antice (republicane), romanitatea orientală, tracologia, istoria bisericii. În funcție de

specializările / preferințele bursierilor directorul școlii plasa investigația de ordin științific la diferite paliere precum: arheologie, topografie, filologie, subliniindu-se caracterul interdisciplinar.

În perioada în care V. P. a condus Școala românească de la Roma din cei 25 de bursierii ce s-au bucurat de îndrumarea sa, 13 s-au specializat în domeniul protoistoriei (istoria antichității, arheologiei, epigrafiei, topografiei, filologiei clasice); 9 în domenii precum: arhivistică, diplomație, științele auxiliare ale istoriei; 3 în arhitectură și istoria artei. Pârvan a pus accentul pe o perfecționare în mediul academic de la Roma a bursierilor orientații spre studiul clasicității greco-romane și strâns legată de acestea a lumii traco-dacice, respectiv a populației de la Dunărea de jos. Pe această linie de cercetare Pârvan a orientat investigațiile bursierilor specializații în domeniul antichității romane. Fiind direcționați spre studiul de caz pe baza materialului topografic italian care le va servi mai apoi la investigarea limesului roman în regiunile noastre. Amintim studiul istorico-topografic asupra vechii cetății Lachtium, întreprins de Emil Panaitescu, lucrare cu care și-a susținut doctoratul la Cluj în anul 1925. În aceeași perioadă a fost îndrumat de Pârvan și C-tin Daicoviciu care, de asemenea, prin studiul întocmit în primul an la Școala de la Roma avea să-și susțină teza de doctorat la universitatea clujeană. Trebuie să menționăm că anii de studiu/specializare petrecuți la Roma aveau să influențeze cariera ulterioară a multor bursierii care întorși în țară vor utiliza metodele de cercetare studiate aplicându-le în mod concret la propriile cercetării științifice.

Istorici clujeni şi transilvăneni la Accademia Română di Roma în perioada interbelică

Între cele două războaie mondiale Școala românească de la Roma a avut 4 directori, Vasile Pârvan, G.G. Mateescu, Emil Panaitescu, Scarlat Lambrino.

G.G. Mateescu:

- arheolog, specializat cu precădere în epigrafie și onomastică tracică a murit la 33 de ani.

- a rămas posterității drept tracologul și epigraful care în anii 1923 1924 a deschis prima săpătură arheologică sistematică la Tibiscum în Banat.

Dintre istorici și arheologic transilvăneni, membri ai Școlii românești de la Roma îi amintim pe: Mihail Macrea, C-tin Daicoviciu, I. I. Russu, Nicolae Lascu, Ștefan Bezdeki, Virgil Vătășanu, Francis Pall. Toți cei amintiți reprezintă veritabile destine de savanți care s-au specializat în urma contactului cu clasicismul greco-roman, cu marele tezaur al culturii

universale concentrate la Roma, respectiv Italia. Studiile lor publicate în cele două anuare amintirile sunt adevărate lucrări de istoriografie, nu numai românească ci și universală chiar dacă au fost derulate într-una din cea mai reprezentativă instituție românească de peste hotare – Școala românească de la Roma.

Raporturile lui Vasile Pârvan cu universitatea din Cluj

În anul 1918, la 15 martie vedea lumina tiparului proiectul lui Vasile Pârvan pentru organizarea universității din Cluj/ Universității Naționale a Daciei superioare. Pentru realizarea acestui deziderat major, savantul Sextil Pușcariu, viitorul rector al universității avea să conlucreze cu V. Pârvan. În proiectul acestuia era cuprinsă întreaga înfrățire a universității clujene într-o viziune cu totul nouă la aceea dată pentru învățământul universitar român în genere, desfășurat în 3 etape: colegii, facultăți și institute. Universitatea Daciei superioare pe care Pârvan o dorea înființată la Cluj trebuia să cuprindă 4 compartimente distinse în care urma să se studieze antichitatea: colegiul umanistic, colegiul istoric, facultatea de litere și arte, institutul de arheologie. Dintre acestea aveau să i-a ființă numai două, respectiv: facultatea de litere și institutul de studii clasice (în locul colegiului umanistic). A existat la Cluj de asemenea și un institut arheologic prin preluarea institutului de numismatică și arheologie a fostei Universității Franz Josef din Cluj. Prolifica activitate desfășurată de institutul de studii clasice a Universității din Cluj va face ca numai peste 3 ani să apară *Anuarul institutului* având în frunte un colectiv de redacție format din profesori ai universității clujene, dintre aceștia îi amintim pe: Ștefan Bezdeki, Teodor Noun, Emil Panaitescu, Constantin Daicoviciu, Vasile Bogrea ș.a. De menționat faptul că pe o pagină așezată în fruntea amintitei publicații se făcea precizării privind rolul lui V. Pârvan ca „ctitorul" institutului. În paralel cu *Anuarul* institutului de studii clasice mai exista o publicație deschisă studiilor arheologice, sub conducerea lui Alexandru Lapedatu, respectiv *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice – Secțiunea Transilvania*.

Relațiile dintre V. Pârvan și universitatea clujeană pe plan științific au continuat să fie fructuoase, amintim în acest sens că unul dintre discipoli săi preferați, tracologul G. G. Mateescu avea să devină directorul Școlii românești de la Roma după moartea lui Pârvan, funcție ocupată mai târziu de un alt elev de al său, Emil Panaitescu. Erau deschise astfel principalele direcții de cercetare, pe de o parte în studii clasice (greacă, latine cu precădere), iar pe de altă parte arheologice – sunt puse bazele viitoarei școlii de arheologie românească din Transilvania. Acest

capitol important al arheologiei românești însemna de fapt crearea generației postbelice de arheologie de teren, formații de Vasile Pârvan.

La împlinirea săpăturilor arheologice din vara anului 1925, Vasile Pârvan prezenta la Academia Română din București, comunicarea intitulată *Săpăturile arheologice din România în vara anului 1925*, era un adevărat raport de sinteză asupra săpăturilor și cercetărilor arheologice întreprinse pe întreg cuprinsul țării de discipoli și colaboratorii săi. În anul 1926, a apărut marea operă fundamentală intitulată *Getica* fiind ultimul an în care V. P. va mai coordona activitatea arheologică din România. De asemenea este anul în care a redactat proiectul de lege al Institutului de Agrologie al României, coordonarea activității arheologice a rămas în sarcina Muzeului Național de Antichități din București, iar mai târziu Institutul de Arheologie din București.

De numele lui Vasile Pârvan se leagă și apariția revistei *Dacia*, în care elevii și colaboratorii de ai săi au publicat studii și cercetări de istorie veche, arheologie, lingvistică, istoria artei ș.a. Practic activitatea arheologilor români din Transilvania demarează în forță după al doilea război mondial, conform direcțiilor trasate de V. P. Dintre cei care au făcut primele cercetări și săpături arheologice în Transilvania, sub supravegherea lui V. P., îl amintim pe Martin / Marton Roska. Acesta a cercetat între altele planul cimitirului de la Biharea – locul cărămidăriei, prin săpăturile din 1924 – 1925. De menționat faptul că V. P. îi publică rezultatele cercetărilor arheologice ale lui M. Roska în revista *Dacia*. În colecția de documente a Muzeului Țării Crișurilor din Oradea s-au păstrat 7 scrisori scrise de M. R., ulterior au fost descoperite alte documente în Biblioteca Țării Crișurilor, adresate istoricului medievist, episcopul romano – catolic Karocskyn Ianoși. În una din aceste scrisori acesta prezenta episcopului romano – catolic săpăturile arheologice pe care le făcuse la Sălacea, de asemenea importante acestei localități pe drumul sării din Transilvania până în Europa centrală. O altă descoperire importantă anunțată episcopului, făcută la Otomani (Harghita) unde a început să sape ,,cetățuia de pământ". De menționat faptul că săpăturile începute de Roska aveau să fie continuate de săpăturile sistematice ale lui Kurt Horedt, Mircea Rusu, Ivan Orbethlith. Trebuie precizat faptul că M. R. a efectuat săpăturile arheologice derulate din partea Comisiunii Monumentelor Istorice din Cluj. Precizăm de asemenea faptul că V. P. îi cerea insistent lui M. R. să-i trimită spre publicare rezultatele cercetărilor întreprinse de acesta. În esență cercetările deschise de Roska vizau cu precădere preistoria, istoria veche, feudal timpurie a nord – vestului țării. Chiar dacă principalele specializării erau pe preistorie (perioada paleoliticului) se impun câteva considerațiunii, și anume în primul rând români deși erau majoritari în Transilvania nu aveau nici un arheolog specialist în arheologie în perioada 1867 – 1918. În al doilea rând, deși minoritatea maghiară din Transilvania

a avut arheologii între 1918 – 1940, precum Martin Roska, Istvan Kovacs, Ferecs Lazlo, Joseph Mollasz, Istvan Ferencz. Toții au întreprins cercetării arheologice de arheologie românească, mai mult aceștia sunt stimulați și sprijiniți de arheologii români. Au întreprins cercetări arheologice și au publicat studii, respectiv articole în publicațiile românești din București, respectiv Cluj. Totuși arheologii maghiari au avut preocupări extrem de diverse, iar din puncte de vedere științific merite de necontestat. Ex: Ferencz Lazlo – a făcut excelente cercetării la Ariușd, apreciate de V. Pârvan și de specialiștii de talie mondială.

Dincolo de toate aceste aspecte, V. Pârvan s-a implicat și a militat pentru o cât mai riguroasă personalitatea arheologică și o specializare adecvată pentru formarea de caractere. A pus astfel bazele unei școli de arheologie moderne care prin rezultate de anvergură, derulate la scară națională aveau să fie recunoscute în plan european și mondial. Specialiști de talia lui Ion Nestor, Vl. Dumitrescu, Radu Vulpe, Dorin Popescu, Dimitrie Teodorescu, Constantin Daicoviciu ș.a. pregătiți ca viitori specialiști în pre și pro istorie în străinătate, întorși în țară au fost cei care au pus bazele școlii românești. Fac parte din istoria nescrisă a arheologiei românești din România, din Transilvania în special. Dincolo de realizările concrete, din punct de vedere științific se degajă umanismul pe care V. P. la pus la temelia acestui edificiu. Dacă unei prime generații de arheologii i-a avut ca principali reprezentanți pe Dimitrie Marin Teodorescu, G. G. Mateescu, Paul Nicorescu, Scarlat Lambrino, I. Nestor, Emil Panaitescu, Ecaterina Dunăreanu, Radu Vulpe ș.a., formații de V. Pârvan cu Ion Andrieșescu, cel mai apropiat colaborator al lui V. Pârvan. Discipolii și colaboratorii acestuia aveau să constituie de a lungul anilor ,,un adevărat *colegiu archeologicum dacoromanu*" (V. Pârvan).

Școala național românească de arheologie din Transilvania (I)

Dorin Popescu:

- Unul dintre elevii și discipoli lui V. P., din însărcinarea căreia a efectuat în anii 1924 - 1925 săpături arheologice la Lechința de Mureș – Transilvania.
- Origine bănățeană, D. P. s-a născut în 1904, a murit în 1918.
- Studii primare – secundare la Brașov.
- Universitare la București, sub îndrumarea lui V. P.
- 1932 – obține doctoratul în istorie.
- A efectuat mai multe șantiere arheologice, în special din Transilvania, respectiv Lechința de Mureș, la Moreşti, la Vârșang.
- Aducându-și o semnificată contribuție la cunoașterea epocii bronzului.
- A manifestat interes pentru istoria sciților și față de tezaurele dacice de argint fiind un maestru pe plan național și mondial.

Marin Roska:

- Arheolog cu preocupării științifice cu precădere asupra paleoliticului și bronzului din Transilvania.
- 1880 – se naște
- 1961 – moare la Debrecen
- Profesor universitar la Cluj, pt o vreme la Debrecen, apoi la Seghed
- Săpături arheologice și cercetări în special musterială de la Iosăcel, dar și la Biharea, Otoman, Cuhea.
- Sunt esențiale lucrările privind depozitul de bronzuri din Transilvania.

Kurt Horedt:

- S-a preocupat de problemele epocii bronzului și a fierului din Transilvania
- N – 1914, Sibiu
- Studii secundare – Sibiu
- Cluj studii universitare
- Lipzin, Bönn (1939 – susține doctoratul).
- Profesor al universității clujene

- Arheologul de teren, K. H. este cunoscut pentru cercetările sale privind cultura Wittenberg din Transilvania, și cele privind pătrunderea metalurgiei fierului – Hallstatt.
- S-a format ca arheolog în cadrul școlii istorico – arheologică clujene, condusă de C-tin Daicoviciu, dintre discipolii formații de K. H. îi amintim pe Vl. Vasiliev, N. Gidioșa, Ion Marinescu.

Istoricul cercetărilor privind Ulpia Traiana Sarmizegetusa

Oraș în Dacia romană fondat de primul guvernator al provinciei romane Dacia, Terentius Saulianus primește în timpul domniei împăratului Hadrian și numele de Sarmizegetusa. Din 222 până în 235 e.n. va purta epitetul de metropolă/ metropolis. Era așezată în partea de S-Transilvania, în S-V depresiunii Hațeg pe locul unei fostei tabere a Legiuni a V-a Macedonia. Avea o suprafață de aproximativ 30 hectare și o populație estimată pentru sec I-II, de 20.000 pana la 30.000 de locuitori a devenit astfel principalul centru ad-tiv, religios, militar al provinciei Dacia. Din punct de vedere arheologic s-au păstrat până azi câteva construcții din vremea respectivă: forumul, amfiteatrul, termele ca și alte edifici publice sau particulare. Interesul pentru antichitățile Sarmizegetusa romane s-a manifestat încă din sec XV, respectiv cel dintâi care a studiat vestigiile romane a fost clericul Joannes Mezelzius care a început să adune inscripții încă din anul 1495. Din cele 36 de inscripții provenite de a Sarmizegetusa romană, Mezelzius a reușit să identifice satul românesc Grădiștea cu vechea capitală a Daciei romane. O contribuție însemnată la cunoașterea monumentelor epigrafice din Ulpia Traiana au avut în decursul timpului și alți cronicari și istorici, inclusiv ing. italian Aluisius Herdinand Marsigli. În slujba împăratul Austriei. Primele săpături cu caracter întâmplător la Ulpia Traiana le-a efectuat Johann Michael Ackner care în 1832 descoperea în incinta orașului antic un mozaic reprezentând pe zeița Victoria înconjurată de alte divinități. În 1871, a fost întemeiată la Deva Societatea de istorie și arheologie din județul Hunedoara care pe de o parte avea să organizeze un muzeu în 1882, iar pe de alta parte intre 1881-1883 se efectueze săpături arheologice la U T. După WW 1, începând cu anul 1921 vestigiile romane de la U T au fost puse sub supravegherea si ocrotirea Comisiunii Monumentelor Istorice - secțiunea pentru Transilvania. Sub patronajul acestei instituții aveau să fie organizate începând cu 1924 primele săpături arheologice din punct de vedre științific. Între 1924 – 1936 au fost executate săpături de amploare la U T sub conducerea lui Constantin Daicoviciu, ajutat îndeaproape de Octavian Floca – directorul muzeului din Deva. Cercetări de amploare au fost întreprinse la U T începând din 1973 de un colectiv numeros format din Hadrian Daicoviciu, Dorin Alicu, Ioan Piso. Pe parcursul celor 10 campanii de săpături derulate în 1973-1982, aveau să fie dezvelite mai multe edificii sacre și profane, cea mai importanta descoperire fiind un mausoleu construit la mijlocul sec II în necropola apuseana a orașului antic. S-a demonstrat că suprafața locuită a așezări a fost în realitate de peste 100 de hectare. De asemenea s-a executat prima ridicare topografica a întregii așezării și s-au adus noi precizări cu privire la organizarea urbană. Activitatea de conservare, respectiv de restaurare a

ruinelor antice romane de la U T a fost de asemenea în atenția cercetătorilor. C-tin Daicoviciu este cel care a organizat muzeul din Sarmizegetusa U T, si primul muzeul *in situ*. Lucrări de amploare pentru restaurarea amfiteatrului roman s-au efectuat și după anii 1990 , iar rezultatele cercetărilor în ansamblu au fost făcute publice fie prin expunerea obiectelor găsite în muzeul, fie prin publicarea lor în reviste de specialitate. În 2007 prof Ioan Miso, unul dintre cei mai reputați specialiști în arheologie romana din Transilvania descoperea la U T fundațiile unui capitoliu închinat zeului Jupiter. Practic din anul 1924 și până azi cercetărilor arheologice au evidențiat pe de o parte importanța acestui oraș capitala a Daciei romane prin mulțimea monumentelor istorico - arheologice, iar pe de altă parte U T a devenit un veritabil șantier arheologic – școală unde și-au făcut ucenicia numeroase generații de tineri deveniți ulterior cercetători de marca ai arheologiei românești transilvănene naționale și europene. În 2004, s-au sărbătorit 80 de ani de săpături concrete derulate la U T.

Sarmizegetusa Regia / Regia Muscelului.

Scurt istoric al cercetărilor din perioada 1806 – 1914

Primul deceniu al sec al XIX – lea ia determinat pe amatori de antichități din Transilvania să se dedice in special studiului monedelor de aur descoperite pana la data respectiva la Grădiștea Muncelului. Problema unor săpături arheologice sistematice a rămas multa vreme in plan secund. In 1838 Michael Ackner vizitează ruinele de la Grădiștea de Munte și totodată ruinele cetății de la Piatra Roșie. In 1844, Andras Fodor medic al comitatului Hunedoarei, întreprinde săpături de mică amploare la o termă romană situată la sud de cetatea de la Grădiștea Muncelului. In 1847, Michael Ackner însoțit de Andras Fodor și de Neighe Bauer întreprind o a 2-a vizita in zona cetăților dacice din zona Munții Orăștiei. Cu acest prilej sunt deschise atât zidul de incintă cât și zona sacră de la Sarmizegetusa Regia, cât și o serie de vestigii antice din împrejurimi. A 2-a jumătatea a sec al XIX – lea, se caracterizează prin activitatea desfășurata de Gabor Teglasz care publica o serie de studii dedicate vestigiilor din zona Munții Orăștiei. Acesta considera că cetatea de la Grădiștea de Munte a fost ultimul loc de refugiu al lui Decebal înainte de cucerirea romană, ia fiind în același timp apărată de un întreg sistem de fortificații constituit de cetățile din jur de la Costești, Piatra Roșie, Blidaru, Rudele, Fețele Albe, Melea șa.

În anul 1910, Comisiunea Monumentelor Istorice din Budapesta organizează o periegeză condusa de Gabor Finaly în zona cetăților de la Grădiștea de Munte. Pe baza rezultatelor acestei periegeze urmau a se întreprinde săpături arheologice. Finaly era de părere că atât cât cetatea de

la Grădiștea de Munte cât și celelalte din jur datau din perioada de dinainte de cucerirea romană. Studiind o serie de hărți militare austriece Finaly va afirma că sistemul de fortificații din Munții Orăștiei a avut ca centru Cetatea de la Grădiștea de Munte, cetate care prezenta caracteristici esențiale de viață urbană. Totodată in urma acestei vizite Gabor Finaly propune si reușește să declare perimetrul cetăți de la Sarmizegetusa Regia monument istoric. In anul 1913, de soarta acestei citadele a dacilor se interesa societatea istorică și arheologică a comitatului Hunedoarei cu reședința la Deva, care își propunea demararea unor viitoare cercetări cu caracter arheologic, istoric, etnografic în zonă în acest context fiind direct vizate vestigiile dacice si romane din zona Munților Orăștiei. Însă primele săpături arheologice sistematice au debutat după primul război mondial, mai exact 1922 – 1924, când profesorul Dumitru Marin Teodorescu de la Universitatea din Cluj avea să investigheze fortificația, și respectiv templul mare circular de la Grădiștea Muncelului.

În anul 1950, a demarat proiectul de cercetare arheologica de amploare a sitului Grădiștea Muncelului sub conducerea istoricului și arheologului Constantin Daicoviciu. Ca principal obiectiv propus de acesta era studierea traiului dacic sub toate aspectele sale. An de an au fost constituite colective de cercetare sub conducerea profesorul Daicoviciu, colective din care au făcut parte colaboratori apropiați ai acestuia, chiar studenții de ai săi, amintindu-i în acest sens Istvan Ferencz, Ion Horațiu Crișan. De atunci si până în prezent au fost scoase la lumină elemente de fortificații, edificii de cult, ateliere metalurgice, instalații de captare și de distribuire a apei, numeroase locuințe ale acestora. Edificiile de cult sunt grupate cu precădere pe două marii terase, respectiv terasa a X-a și a XI-a (Terasa Sanctuarelor/ Templelor) de reținut ca templele dacilor au fost construite cu baza din calcar sau din andezin care susțineau coloane de lemn.

Situl antic Grădiștea Muncelului este construite în întregime pe terase fiind cunoscut în literatura de specialitate si de Dealul Grădiști. Întregul complex de construcții se aliniază de a lungul a 6 km, iar săpăturile arheologice au evidențiat 3 zone funcționale diferite, respectiv cetatea propriu - zisă, zona sacra și așezarea civilă. În privința cetăți, zidurile ei ridicate în tehnica obișnuită (*murus dacicus*) înconjura o înălțime de aproximativ 1000 m. la est de cetate era așezată zona sacră, iar în jur erau cantonate grupurile de locuința, atelierele meșteșugărești, depozitele, hambarele, instalațiile de captare si distribuire a apei. Căile de acces erau supravegheate de veritabile turnuri cu ziduri de piatră.

Rolul muzeelor din Transilvania în demararea cercetărilor arheologice

Primul muzeu *in situ* a fost cel de la Ulpia Traina întemeiat de Constantin Daicoviciu, în imediată vecinătate a ruinelor, acesta a fost fondat în anul 1924. Un alt muzeu cu activitatea deosebit de prolifica in ceea ce privește cercetarea arheolog este muzeul din Deva care s-a arătat interesat de cercetarea vestigiilor dacice, respectiv romane din Transilvania. Dintre colaboratorii apropiații profesorului clujean, îi amintim pe Octavian Floca și pe Josef Mállasz. O deosebită importanță a revenit apoi muzeului Banatului, respectiv a relațiilor dintre Constantin Daicoviciu și directorul acestuia Ioachim Miloia, iar ulterior unul din studenții al lui Daicoviciu a fost și este la muzeul din Timișoara, Marius Moga. În paralel o activitate arheologică susținută atât de cercetare concretă pe teren, cât și de publicarea principalelor rezultate au fost întreprinse de muzeele din Reșița, Carab Sebeș, Timișoara, Satu Mare, Oradea ș.a. Rolul coordonator a revenit Muzeului Național al Transilvaniei din Cluj.

Dacii liberi din vestul si nord-vestul României (II-IV e.n.)

Noile cercetări efectuate în ultima vreme de arheologii romani, maghiari, slovaci, polonezi, germani și rușii ne dau posibilitatea să delimitam în cadrul teritoriului ne ocupat de romani dintre provinciile romane Pannonia și , respectiv Dacia. 2 zone locuite de dacii liberi și anume în vest care s-ar suprapune peste Slovenia de V si C unde dacii liberi se aflau sub dominația de tip barbar a cvasilor, respectiv iazigilor și în E care s-ar suprapune Sloveniei de E, N-V Ungaria, Crișana și Maramureșul unde in sec amintite (II – III e. n.) trăiau dacii liberi nesupușii Romei și nici altor neamuri barbare. Istoriografia rom bazându-se pe interpretarea puținelor texte antice și a monumentelor epigrafice a studiat istoria dacilor liberi fără a indica in mod direct soarta acestora. Astfel Grigore Tocilescu și-a dat printre primi seama de condițiile politice deosebite în care trăiau atât geto-dacii supușii Romei, cât și dacii liberi, supravegheați, dar nesupusi de romani. În opera sa V Pârvan îi prezintă pe dacii liberi ca un element liber dinamic care participă la istoria Daciei în epoca romană. C-tin Daicoviciu a subliniat si el in lucrarile sale participarea dacilor liberi din V, E și N Daciei romane la luptele purtate între neamurile libere și armata Daciei romane. Publicarea datelor privind cultura materială a dacilor costobocii din N Daciei a culturii carpice din Moldova și a așezărilor de epocă romană din Muntenia au atras atenția lumii științifice asupra dacilor liberi de epocă romană. Descoperirile

arheologice i-au permis istoricului Gh. I Brătianu să abordeze studierea origini pop roman pe intreg cuprinsul Daciei, implicit cu participarea dacilor liberi. În acelasi timp Bratianu atragea atentia cercetătorilor asupra valori descoperirilor arheologice in cunoasterea reală a procesului etnogenezei romanesti ca parte componentă a romanității răsăritene. După WWII o intreaga pleiadă de istorici si arheologici romani aduceau noi date si precizari de ordin istoric, arheologic, epigrafic, numismatic, referitoare la dacii liberi. În paralel cercetători de la muzeele din Arad, Satu Mare, Oradea, Baia Mare, Zalău, Carei au cercetat în mod sistematic stațiunile de epopcă romană din N-V României. Așezările dacilor libere sunt răspândite pe întreg teritoriul provincilor Crisana și Maramures, expectand zona montana. Dintre acestea amintim urmatoarele: Moroda, Sântana, Biharia, Cociuba Mare, Girișul de Criș, Oradea – Salca, Râpa, Tinca, Mediesul aurit (S-M), Nușvalău, Călinești (Maramures). La Mediesul aurit a fost cercetat intre altele un important cimitir plan plan de incineratie, cu resturile depuse in urna. Tot aici au fost dezvelite un nr de 13 cuptoare de ars vase unele dintre acestea bine pastrate fiind conservate in situ. S-a putut astfel cunoaste ceramica din mediul rural dacic de epocă romană care are urmatoarele caracteristici, și anume pe de o parte caracteristici traditionale autohtone puse in evidenta prin mentinerea vechilor forme ale olăriei dacice modelata atat cu mana, cât și la roată de culoare cenusie sau caramizie, iar pe de o alta parte caracteristici noi de timp roman provincial puse in evidenta de ceramica neagra zgrunturoasa si ceramica caramizie romana. Prezenta acestora din urma in asezarile dacilor liberi din Crisana dovedeste odata in plus legaturile cu populatia daco-romana a fostei provincii cu lumea romana in general. Pe de alta parte ceramica de import, asa numita terra sigillata a fost descoperita sporadic in unele asezari ducand la concluzia ca aceasta pătrundea mai greu în mediul satelor bastinase. Ea apare insa in descoperirile apartinand celorlalte neamuri libere (sarmati, germani, negermani). Frecvente sunt insa importurile romane de ustensile podoabe, arme descoperite la dacii liberi de pe urma interferectelor culturale mai indelungate sau a contactelor intamplatoare. Unele descoperiri de ordin arheologic reflecta insasi situatia politica destul de schimbatoare din N-V Daciei. De exemplu iazigi ajunsi in conflict cu imp roman fac presiuni si la E de Tisa insa trebuie mentionat factul ca ei nu patrund in zona de padure și depresioonara a Crisanei. Se inflitreaza totusi sporadic in zona Aradului, Oradei, Săcuieni. Se contureaza astfel in teritoriul dacilor liberi din N-V ro pe baza descoperirilor arheologice mai multe grupuri de populatii si respectiv elemente de cultura materiala care definesc situatia etno-demografică din sec II – Iv e.n. in primul rand dacii liberi evidentiati in urmatoarele grupuri: grupul din Campia Aradului, grup din Tara Zărandului, grup din Depresiunea Holoduluil, Gpul Oradea, Valea Barcăului, V Ierului, Campia Somesana – Oaș, Tara Maramureșului. Alături de acestea apar descoperiri romane grupate la randul lor în grupul

din N provinciei Daciei, grup V Crisului Repede, la care mai trebuie adaugate cateva descoperiri apartinand celtilor tarzii, si respectiv sarmaților iazigi. Dintre aceste populatii amintite numai dacii si respectiv celtii tarzii reprezentanti prin asezari rurale se vor menține si in sec urm (IV –V e. n.) cand in asezarile acestora isi fac aparitia elemente de factura paleocrestina. Mentinerea dacilor liberi in sate sipuse in zone compacte, respcetive un mediu prinexcelnta rural ca si prezenta unor descoperiri romane au insemnat atragerea dacilor liberi spre politica romana, interesul manifestat pt apararea granitei de N-V Daciei romane. Astfel dacii din V si N-v tarii noastre participa la razboiale daco-romane. Teritoriul dacic dintre Tisa si Carpatii Occidentali a fost cucerit de romani, dar nu a fost incorporat dcaiei romane. Cultura materiala a dacilor de poca romana continua vechea cultura traditionala a epocii preromane, iar ulterior structura acesteia se schimba tocmai sub influenta daciei romane. Dacii liberi dintre Tisa si Carpatii Occindetali nu au luat parte la razboaiele altor neamuri din vecinatate, respectativ sarmatii iazigi impotriva Romei. Ei urmat politica imperială de aparare a granitelor Daciei romane unde se aflau dacii supusii Romei de care ii legau traditii si interese comune. Aceasta realitate istoric-arheologico implica insasi schimbarea termenului de dacii liberi in cel de dacii liberi asociatii, aliatii Daciei romane constituind defapt o veritabilă centură de populatie legata de interesele apararii Daciei, de noile invazii care au urmat. In acelasi timp ei au constituit un elemnt etnic care va participa activ la formarea romanității rasaritene, cu precadere a poporului roman.

Institutul de istorie și arheologie din Cluj

În anul 1920 cu ocazia solemnității inaugurări universității din Cluj, regele Ferdinand I acorda o subvenție de 400.000 de lei pentru înființarea unei institut academic care era menit să studieze istoria românilor din Transilvania. Ulterior la această sumă au fost adăugate și alte donații, situație care a permis in 1929 cumpărarea unui imobil care avea să reprezinte sediul viitoarei instituții. Inaugurarea oficială a avut loc in iunie 1937 în prezența regelui Carol al II-lea, iar numele noii instituții a fost acela de Institutul de istorie națională din Cluj. Între 1920 – 1940, a funcționat la Cluj, 1940 -1945 la Sibiu, 1945 – până în prezent la Cluj. În primul sfert de secol de existență institutul ia avut ca director pe Alexandru Lapedatu și, respectiv, Ioan Lupaș, alături de aceștia s-au evidențiat Ioan Moga, Ioachim Crăciun, Ștefan Pascu, Bujor Surdu, David Prodan ș.a. Personalul științific al institutului a colaborat cu profesorii de istorie din cadrul universității care la rândul lor au publicat și au sprijinit revistele și colecțiile institutului. În primii 25 de ani de existență institutul prin personalul său științific valoros a publicat cărții, volume de documente și studii numeroase referitoare la istoria voievodatului Transilvaniei, la românii din Transilvania de a lungul evului mediu, la diferitele răscoale țărănești izbucnite in Transilvania. David Prodan, de exemplu avea să publice lucrarea Răscoala lui Horia în comitatele Cluj și Turda, Ștefan Pascu a publicat *Date despre revoluția lui Horia,* iar Silviu Dragomir a cercetat cu precădere revoluția de la 1848 – 1849 din Transilvania alături de valoroasa monografie închinată lui Avram Iancu. La 1 mai 1949, institutul a primit denumirea de Institutul de istorie și arheologie din Cluj al Academiei Române. Acesta a reușit să continue frumoasa tradiție interbelică și să publice numeroase cărții, studii, documente de la istoria veche până la istoria contemporană. Institutul a beneficiat în această nouă perioadă a existenței sale și de prestigiul unor directori, cum au fost C-tin Daicoviciu și Ștefan Pascu. Începând cu 1975 institutul a trecut în componența universității clujene până in ian 1990 când a revenit în componența Academiei Române. În același an institutul s-a divizat în 2 unități, respectiv Institutul de istorie și Institutul de arheologie și istoria artelor. În 2001, Institutul de istorie se unifica cu Centrul de cercetări socio-umane primind numele de Institutul de istorie George Barițiu al Academiei Române. Principala sa publicație este anuarul institutului de istorie George Barițiu din Cluj, seria Istorie. Anuarul continua de fapt tradiția interbelică a fostului anuarul de istorie a Institutului de istorie care a apărut în 10 numere. Unii membrii ai institutului au colaborat la redactarea unor volume colective, în special tratatul de istorie a românilor. Toate aceste realizării în plan științific au

făcut ca institutul de istorie din Cluj-Napoca să dețină un statut de excelență în cadrul Academiei Române.

Arheologia din România între ideologie, politică și practică

Se consideră în general că există o singură tradiție a arheologiei române cu o evoluție continuă de la simplii colecționari și anticarii până la arheologia marcată de diferite personalități, precum Al. Odobescu, Grigore Tocilescu, Emil Condurachi, Vasile Pârvan, Ioan Andrieșescu, Ion Nestor, C-tin Daicoviciu care sunt considerații, pe bună dreptate, creatori de școlii istorico-arheologice. O perspectivă oare cum mai nuanțată a avut Ion Nestor, care și-ar fi dorit o istorie a arheologiei române în context social și politic, respectiv în relație cu diferitele curente filozofice și ideologice din Europa de a lungul timpului. Apariția și dezvoltare arheologiei sunt legate în mare măsură de nașterea statului națiune ca și de politica acestuia de căutare a originilor. De cele mai multe ori apelul la istorie și implicit la arheologie a devenit o componentă importantă a ideologiei naționale. În acest context, arheologia devenea un instrument de legitimare a statului național atât de util în căutarea și afirmarea identității naționale. În cazul nostru, arheologia era menită să găsească originile poporului român, să demonstreze continuitatea autohtonilor geto-dacii în provincia romană, respectiv continuitatea daco-romană după retragerea aureliană. Întemeietorii arheologiei române, precum Odobescu, Tocilescu, Andrieșescu și, respectiv, Pârvan în lucrările lor principale au încercat să trateze teme precum etnogeneza, autohtonismul și respectiv, continuitatea. În perioada interbelică V. Pârvan făcea elogiul ,,plugarilor” geții și dacii, respectiv ,,romanismul actual de la Dunăre descinde de-a dreptul din plugarii danubieni”, de la frontierele occidentale ale Pannoniei până la gurile Dunării”. Tot la Pârvan și Andrieșescu apare și tema populațiile alogene care au venit val după val și care au fost treptat, în mare parte, asimilații de către băștinași. În această perioadă prind contur și se dezvoltă adevăratele mituri alea istoriografiei românești, elemente caracteristice ale discursului național devenind termeni etnogeneză, continuitate, unitate, romanitate etc. În perioada 1945 – 1964 se promova o arheologie bazată pe așa-numita concepție marxist-leninistă întemeiată pe principiile materialismului istoric.

Principalele realizării ale arheologie, în așa-numiți ani ai democrației populare se considerau a fi înființarea Institutului de arheologie din București (56) și a Direcției monumentelor istorice (59) ca și organizarea unei rețele naționale de muzee, inclusiv expozițiile realizate în această perioadă ilustrau principale realizări ale arheologiei române prin expunerea materialelor arheologice descoperite în ordine cronologică. Teme precum originea poporului român sau continuitatea daco-romană devin ușor estompate accentul fiind pus pe studierea rolului poporului ca făuritor al istoriei, una din temele preferate era lupta de clasă, respectiv

termenii cheie a oricărui discurs arheologic erau orânduire socială, mod de producție, forțe și relații de producție. Încercarea de a privi critic demersul arheologiei române o realizează Ion Nestor care sugerează totodată și noi direcții de cercetare. După 1965 și până în 1971, a urmat o perioadă de veritabilă relaxare din punct de vedere ideologic este relevat cu precădere rolul Partidului, care-și asumă treptat discursul național. Ulterior tezele din iulie 1971 arheologie în calitate de știință auxiliară a istoriei va fi și ea puternic afectată. Dacismul renaște în această perioadă, iar istoria devine principalul element al propagandei oficiale. Tema predilectă a fost cercetarea ,,strămoșilor noștri" punându-se accent pe persoana cercetătorului arheolog care contopea în sine două statute, respectiv de ideolog și cercetător. Toate muzeele au participat activ la propaganda oficială inaugurată de muzeul de istorie din București. Reprezentanții arheologiei sunt nevoiți să-ți construiască o concepție pozitivistă, să folosească metode proprii în cercetarea trecutului și să se constituie într-o adevărată școală critică a istoriografiei românești. Sunt publicate numeroase rapoarte de săpătură, repertorii județene, monografii ale unor culturi sau stațiuni arheologice, numeroase studii privind tipologia și corologia unor artefacte. Toate acestea se regăsesc în cele 2 publicații SCIVA și Materiale și cercetării arheologice.

Ion Nestor avea să introducă în practica arheologică românească cei 3 pilonii ai cercetării arheologice, și anume, tipologia, stratigrafia și corologia. Datoria arheologului era în accepțiunea sa de a aduna mai întâi în mod obiectiv materialul arheologic, de al ordona, iar mai apoi de-al interpreta din punct de vedere științific, astfel arheologul român adună, ordonează și interpretează materialul încadrând cultura materială rezultată în termeni precum cultură arheologică sau grupuri culturale, inclusiv articolele și studiile publicate în încep să fie grupate pe epocii, perioade, culturii, în funcție de contextul descoperirilor de ordin arheologic. Statutul de ,,profesionist" al arheologului era acela de a stăpâni principalele metode de cercetare în arheologie pe care urma să le aplice la propriile săpăturii, urmând mai apoi prelucrarea și publicarea materialelor arheologice. În accepțiunea politicii vremii se punea un accent constant inclusiv pe constrângerile de ordin ideologic la care era ,,supus" arheologul. Istoricul, respectiv arheologul trebuia să-și construiască discursul în funcție de contextul social politic. După 1989 acel discurs marxist-leninist asumat la un moment dat total și de arheologia română s-a pliat noului context politic și acest lucru se va reflecta și în cadrul publicațiilor de prestigiu. Cu toate acestea însă nu au lipsit unele exagerări în ce privește trecutul național s-au chiar unele afirmații legate de așa-numita continuitate neîntreruptă a populației autohtone în regiunea carpato – dunăreano - pontică. În anul 2001 un mare număr de specialiști au participat la realizarea unui proiect mai vechi al Academiei Române și anume, publicarea unui nou tratat de istorie a

românilor. Acesta printre altele avea să scoată la iveală că unele teme sau subiecte au fost de multe ori tratate la comandă politică luându-se în discuție, inclusiv furtul intelectual (plagiatul).

Un rol important a revenit Institutului de arheologie din București care a devenit principala instituție de specialitate din țară, principalul for centralizator al activității istorico - arheologice din țara noastră. În subordinea Academiei Române și subordonând la rândul său comisia arheologică, instituție care are ca și sarcină principală întocmirea planului național de cercetării arheologice, controlul săpăturilor arheologice și valorificarea rezultatelor arheologice în plan științific. În ultima vreme însă cercetarea arheologică, inclusiv a monumentelor istorico – arheologice este strâns legată de finanțare. De cele mai multe ori profiturile obținute nu sunt utilizate în scopul cercetării arheologice, ci sunt orientate de regulă pe seama organizării și funcționării instituțiilor științifice, în special muzeele.

În prezent datoria arheologului este aceea de a prelucra și publica materialele arheologice în mod obiectiv încadrându-l tot odată din punct de vedere cronologic. Mai nou cartea de vizită a arheologului român se compune din următoarele „secvențe": mediul universitar în care s-a format, numărul și importanța săpăturilor la care a participat, șantierele arheologice pe care le-a condus, numărul de studii și articole publicate, colaborarea cu cercetători din străinătate, participarea la manifestări științifice internaționale, funcțiile de conducere pe care le deține sau le-a deținut.